

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 57361
שם התלמיד/ה: _____

גאוגרפיה – אדם וסביבה

שאלון 57361 (סמסטר ראשון כבר בתיכון)

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעהיים.
 - ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד – נתי"ב (ניתוח תופעות יסוד במרחב).
סך הכול – 100 נקודות
 - ג. חומר עזר מותר בשימוש:
 - (1) אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה, משנת 2000 ואילך (ללא המילון למונחי הגיאוגרפיה)
 - (2) אטלס כרטא – פיזי, מדיני, כלכלי, חברתי, משנת 1998 ואילך
 - (3) אטלס כרטא אוניברסלי
 - ד. הוראות מיוחדות:
 - (1) כדי להמחיש את התשובות אפשר להוסיף סרטוטים, חתכים וגרפים, לפי הצורך.
 - (2) יש לענות על מספר השאלות לפי ההוראות בבחינה.
- שימו לב: שאלון זה מיועד אך ורק לתלמידים הלומדים במסגרת תוכנית "סמסטר ראשון כבר בתיכון".
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספח: מפה לשאלות 1, 3

בהצלחה!

השאלות

ניתוח תופעות יסוד במרחב

בשאלון זה יש לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 2–5. שאלת חובה – ענו על שלושה מן הסעיפים א–ד בשאלה 1 (לכל סעיף – $\frac{1}{3}$ נקודות); ענו על שתיים מן השאלות 2–5 (לכל שאלה – 33 נקודות).

1. מאפיינים פיזיים ומאפיינים אנושיים

(34 נקודות)

(ראו בנספח: גרף 1: טמפרטורה שנתית ממוצעת ביפן (1991–2000); גרף 2: טמפרטורה שנתית ממוצעת בניו זילנד (1991–2000), נספח – מפה לשאלות 1, 3: מפה פיזית של ניו זילנד)

בשאלון זה תיבדק יכולתכם להתמודד עם שאלות העוסקות בחבל ארץ שלא למדתם עליו. השאלות מתבססות על מיומנויות בגאוגרפיה ועל מיומנויות חשיבה. המידע הגאוגרפי נתון במפות החבל ובמפות העולמיות והנושאות שבאטלס. חבל הארץ שהפרק עוסק בו הוא ניו זילנד.

בשאלון זה יש לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 2–5. שאלת חובה – ענו על שלושה מן הסעיפים א–ד בשאלה זו (לכל סעיף – $\frac{1}{3}$ נקודות). שימו לב: בשאלה זו הנכם רשאים לענות על ארבעת הסעיפים ובבדיקת השאלה ייבחרו שלוש התשובות הטובות ביותר.

א. ניו זילנד היא מדינת איים (בדרום-מערב האוקיינוס השקט), והיא רחוקה מאוד ממדינות אחרות בעולם. שכנותיה הקרובות ביותר הן כמה מדינות איים הנמצאות במרחק של כאלף קילומטר ממנה. הסבירו חיסרון אחד בתחום הכלכלה שנגרם לניו זילנד בשל ריחוקה ממדינות אחרות בעולם. ($\frac{1}{3}$ נקודות)

ב. לפניכם שני גרפים.

גרף 1 ובו נתונים על הטמפרטורה השנתית הממוצעת ביפן, וגרף 2 ובו נתונים על הטמפרטורה השנתית הממוצעת בניו זילנד. בשתי המדינות שורר אקלים דומה, והמרחק בין כל אחת מהן לקו המשווה הוא כמעט זהה.

[גרף 1, גרף 2]

(1) עיינו בגרפים, וציינו את עונת השנה בכל אחת מן המדינות בחודש יולי (7) ובחודש ינואר (1). בתשובתכם השתמשו בביטויים: עונה חמה, עונה קרה.

(2) הסבירו מדוע עונות השנה בניו זילנד, שאותן ציינתם בתת-סעיף ב(1), שונות מעונות השנה ביפן. ($\frac{1}{3}$ נקודות)

ג. (1) היעזרו במפה הפיזית של ניו זילנד שבנספח ובמפות שבאטלס, וציינו את ההבדל העיקרי במספר היישובים הגדולים בין האי הצפוני של ניו זילנד ובין האי הדרומי שלה. (2) הסבירו גורם פיזי אחד להבדל שצינתם.

[נספח – מפה פיזית של ניו זילנד]

($\frac{1}{3}$ נקודות)

ד. לפניכם רשימה של תופעות הנוגעות לתחום הסביבה בניו זילנד.
בחרו באחת מן התופעות, והסבירו את השפעתה על האדם ועל הסביבה בניו זילנד.

- עיור מואץ
 - בירוא יערות
 - סחף קרקע
 - עלייה בכמות המשקעים הממוצעת באי הדרומי
 - פלישה של מינים (צמחים ובעלי חיים)
- (11/3 נקודות)

2. פעילות געשית

(33 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 2–5 (לכל שאלה – 33 נקודות).
בניו זילנד יש שכיחות גבוהה של פעילות געשית.

- א. (1) עיינו במפות שבאטלס, וציינו באיזה משני האיים הגדולים של ניו זילנד יש הרי געש פעילים. (5/2 נקודות)
- (2) הסבירו מדוע בניו זילנד יש שכיחות גבוהה של פעילות געשית. (11 נקודות)
- (16.5 נקודות)

ב. לפעילות הגעשית בניו זילנד יש השפעות על כמה מענפי הכלכלה במדינה.

- (1) ציינו שני ענפי כלכלה כאלה. (5/2 נקודות)
- (2) הסבירו כיצד הפעילות הגעשית תורמת לפיתוח כל אחד מענפי הכלכלה שצייתם. (11 נקודות)
- (16.5 נקודות)

3. ערים

(33 נקודות)

(ראו בנספח: נספח – מפה לשאלות 1, 3: מפה פיזית של ניו זילנד, כלכלה ודמוגרפיה בוולינגטון ובאוקלנד (2024))
וולינגטון ואוקלנד הן שתי ערים גדולות בניו זילנד. וולינגטון היא בירת המדינה, ואוקלנד היא המרכז הכלכלי והמסחרי של המדינה.
עיינו במפה שבנספח ובמפות שבאטלס.

א. (1) ציינו את מיקומה הפיזי של כל אחת מן הערים, והסבירו מדוע המיקום של ולינגטון מסייע לה בתפקיד בירת ניו זילנד, ומדוע המיקום של אוקלנד מסייע לה בתפקיד המרכז הכלכלי והמסחרי של המדינה. (14 נקודות)

[נספח – מפה פיזית של ניו זילנד]

(2) לפניכם טבלה ובה נתונים בתחומי הכלכלה והדמוגרפיה של הערים ולינגטון ואוקלנד. עיינו בטבלה, והסבירו כיצד היותה של ולינגטון בירה והיותה של אוקלנד מרכז כלכלי ומסחרי של ניו זילנד באים לידי ביטוי בנתונים שבטבלה. בססו את תשובתכם על נתון אחד מן הטבלה בנוגע לכל אחת מן הערים (סך הכול – שני נתונים). (8 נקודות)

[טבלה]

(22 נקודות)

ב. קווינסטאון היא עיר השוכנת באי הדרומי של ניו זילנד. בעיר מתרחשת צמיחה כלכלית מהירה המבוססת על פיתוח מואץ של ענף התיירות. לפיתוח מואץ זה עלולות להיות השפעות שליליות בתחום הסביבה. תארו שתי השפעות כאלה. (11 נקודות)

(11 נקודות)

4. אנרגייה

(33 נקודות)

(ראו בנספח: השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד (2023))
לפניכם גרף ובו מוצגים נתונים על מקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד.
עיינו בגרף, וענו על הסעיפים א–ב.
[גרף]

א. (1) ציינו מהו מקור האנרגייה המתחדש העיקרי במדינה, והסבירו שני תנאים פיזיים המאפשרים את השימוש הרב במקור אנרגייה זה בניו זילנד. (14 נקודות)

(2) הציגו השפעה שלילית אחת של השימוש במקור האנרגייה שציינתם על הסביבה. (5 נקודות)

(19 נקודות)

ב. (1) ניו זילנד חתמה על הסכמים המחייבים אותה לשמור על עקרונות של פיתוח בר-קיימה. הסבירו כיצד שמירה על עקרונות אלה באה לידי ביטוי בהתפלגות השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל במדינה. (5 נקודות)

(2) מדענים בתחום האקלים צופים כי בעקבות שינויי האקלים תפחת כמות השלג שירד בעונת החורף באי הדרומי. הסבירו כיצד תחזית זו של המדענים עשויה להשפיע על ייצור של חשמל הידרואלקטרי בעונת הקיץ. נמקו את תשובתכם. (9 נקודות)

(14 נקודות)

5. חקלאות וסביבה

(33 נקודות)

(ראו בנספח: שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות בשנת 2007 ובשנת 2023, מספר הכבשים בניו זילנד (2022–2002))

א. ענף מוצרי החלב וענף מוצרי העץ והנייר הם ענפי ייצוא עיקריים של ניו זילנד. בשנת 2008 נחתם הסכם סחר חופשי בין ניו זילנד ובין סין, שבה מתגוררת 18% מאוכלוסיית העולם. על פי הסכם זה, כל מוצרי החלב ורוב מוצרי העץ והנייר שניו זילנד מייצאת לסין פטורים ממכס. הסכם זה גרם לשינוי ביעדי הייצוא העיקריים של ניו זילנד. לפניכם טבלה ובה נתונים על שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות נבחרות בשנת 2007 ובשנת 2023.

[טבלה]

(1) על פי נתוני הטבלה, ציינו מה היה השינוי ביעדי הייצוא העיקריים של ניו זילנד. (5 נקודות)
(2) יש הטוענים כי השינוי ביעדי הייצוא העיקריים משפיע לטובה על ניו זילנד, ויש הטוענים כי שינוי זה עלול לפגוע בה. הציגו נימוק אחד התומך באחת הטענות האלה. (9 נקודות)
(14 נקודות)

ב. בשנת 2022 הנהיגה ממשלת ניו זילנד רפורמה בענף החקלאות. המטרה העיקרית של הרפורמה הייתה להפחית את כמות גזי החממה הנפלטים לאטמוספירה בעקבות פעילות חקלאית. לפניכם גרף ובו מוצג מספר הכבשים שגידלו החקלאים בניו זילנד בשנים נבחרות. [גרף]

(1) עיינו בגרף, והסבירו כיצד השינוי במספר הכבשים בניו זילנד יכול לתרום להפחתת פליטת גזי החממה בניו זילנד. (11 נקודות)
(2) אחד היעדים ברפורמה זו הוא נטיעת מיליארד עצים עד שנת 2028. תארו יתרון אחד בתחום הסביבה או הכלכלה בנטיעה של מיליארד עצים. (8 נקודות)
(19 נקודות)

נספח – המקורות והנספחים

גרף 1: טמפרטורה שנתית ממוצעת ביפן (1991–2000); גרף 2: טמפרטורה שנתית ממוצעת בניו זילנד (1991–2000)

[שני גרפים קווים זה לצד זה. בציר האופקי – החודש (1–12); בציר האנכי – הטמפרטורה (C°), 0–25. גרף 1 – יפן (ערכים משוערים מן הגרף): ינואר 0, פברואר 1, מרס 4, אפריל 10, מאי 15, יוני 19, יולי 23, אוגוסט 24 (שיא), ספטמבר 20, אוקטובר 14, נובמבר 8, דצמבר 3. העקומה עולה מינואר עד אוגוסט ויורדת עד דצמבר – הטמפרטורות הגבוהות ביולי–אוגוסט והנמוכות בדצמבר–פברואר. גרף 2 – ניו זילנד (ערכים משוערים): ינואר 15, פברואר 16 (שיא), מרס 14, אפריל 11, מאי 8, יוני 6, יולי 5 (שפל), אוגוסט 6, ספטמבר 8, אוקטובר 10, נובמבר 12, דצמבר 14. העקומה הפוכה לזו של יפן – הטמפרטורות הגבוהות בדצמבר–פברואר והנמוכות ביוני–אוגוסט, והטווח השנתי קטן יותר (כ-11 מעלות לעומת כ-24 ביפן).]

נספח – מפה לשאלות 1, 3: מפה פיזית של ניו זילנד

[מפה פיזית (תבליט מוצלל בצבעי גובה) של ניו זילנד: האי הצפוני והאי הדרומי, ממערב ים טסמן, מצפון-מערב ומדרום-מזרח האוקיינוס השקט. סרגל קנה מידה 0–500 ק"מ.

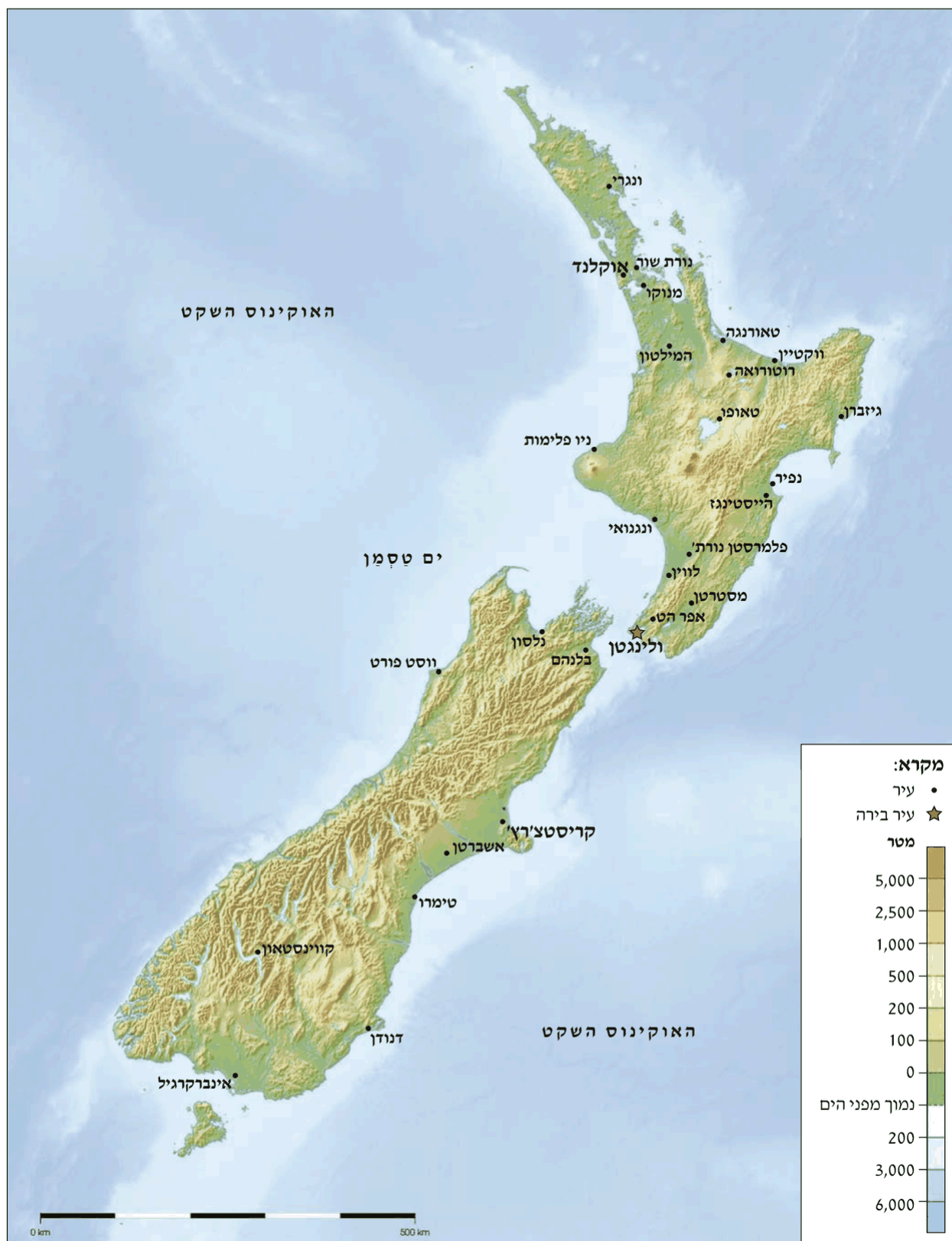
מקרא: נקודה – עיר; כוכב אדום – עיר בירה (ולינגטון). סולם גובה (מטר), מלמעלה למטה: 2,500; 5,000; 1,000; 500; 200; 100; 0 – גוונים כתומים בגבהים הגבוהים, צהובים בגובה בינוני וירוקים בגובה נמוך; פס ירוק כהה – "נמוך מפני הים"; גוונים כחולים – עומק מתחת לפני הים (200; 3,000; 6,000).

ערים באי הצפוני (19): ונגרי, נורת שור, אוקלנד, מנוקו, טאורנגה, המילטון, וקטיין (Whakatane), רוטורואה, טאופו (ליד אגם גדול במרכז האי), גיזברן (גיזבורן), ניו פלימות (ליד הר געש חרוטי בחצי אי מערבי), נפיר, הייסטינגז, ונגנואי, פלמרסטון נורת', לוויין, מסטרטון, אפר הט, ולינגטון (בירה, בקצה הדרומי של האי, על מצר קוק).

ערים באי הדרומי (9): נלסון, בלנהם, ווסט פורט, קריסטצ'רץ', אשברטון, טימרו, קווינסטאון (בפנים האי, בין הרים ואגמים), דנודן (דנידן), אינברקרגיל.

תבליט: לאורך האי הדרומי עובר רכס הרים גבוה ורציף (גוונים צהובים-כתומים, מעל 1,000–2,500 מ'), ובמזרחו מישור חוף צר (מישור קנטרברי סביב קריסטצ'רץ'); רוב שטח האי הצפוני נמוך יותר, עם רמה וולקנית במרכזו ושטחים נרחבים בגובה 0–500 מ'. אוקלנד שוכנת על מצר יבשה צר (איסתמוס) בצפון האי הצפוני, בין שני מפרצים.]

נספח
מפה לשאלות 1, 3
מפה פיזית של ניו זילנד

כלכלה ודמוגרפיה בוולינגטון ובאוקלנד (2024)

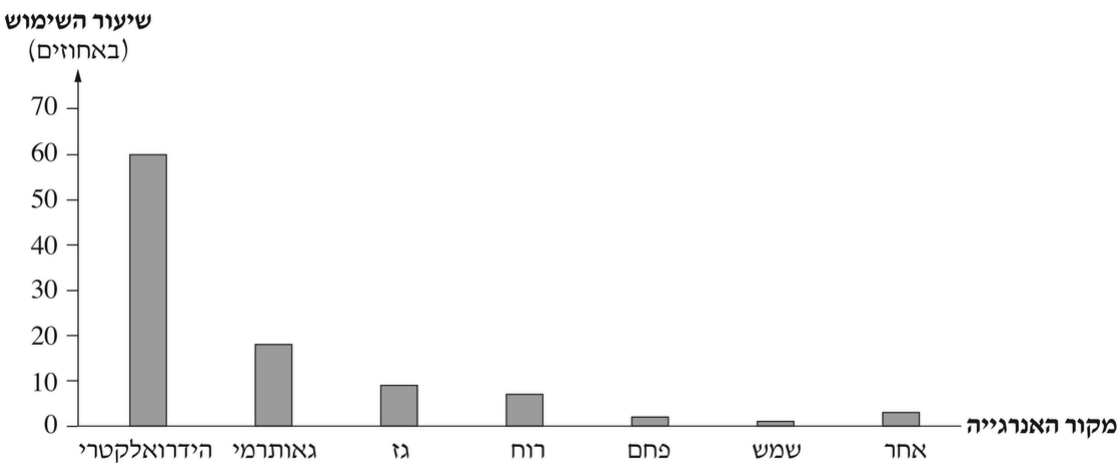
מספר המהגרים אל העיר ממדינות העולם	שיעור המועסקים בתעשייה (באחוזים)	שיעור המועסקים בשירותים פיננסיים (באחוזים)	שיעור המועסקים במנהל ציבורי (באחוזים)	
7,500	4.5	3.8	14.3	וולינגטון
83,700	8.5	4.2	4	אוקלנד

(הנתונים על פי regions.infometrics.co.nz)

השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד (2023)

[גרף עמודות. ציר אופקי – מקור האנרגיה; ציר אנכי – שיעור השימוש (באחוזים), 0–70. ערכים משוערים: הידרואלקטרי כ-60, גאותרמי כ-18, גז כ-9, רוח כ-7, פחם כ-2, שמש כ-1, אחר כ-3.]

השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד (2023)

(Energy in New Zealand 2024, Ministry of Business, Innovation & Employment)

(הנתונים על פי Energy in New Zealand 2024, Ministry of Business, Innovation & Employment)

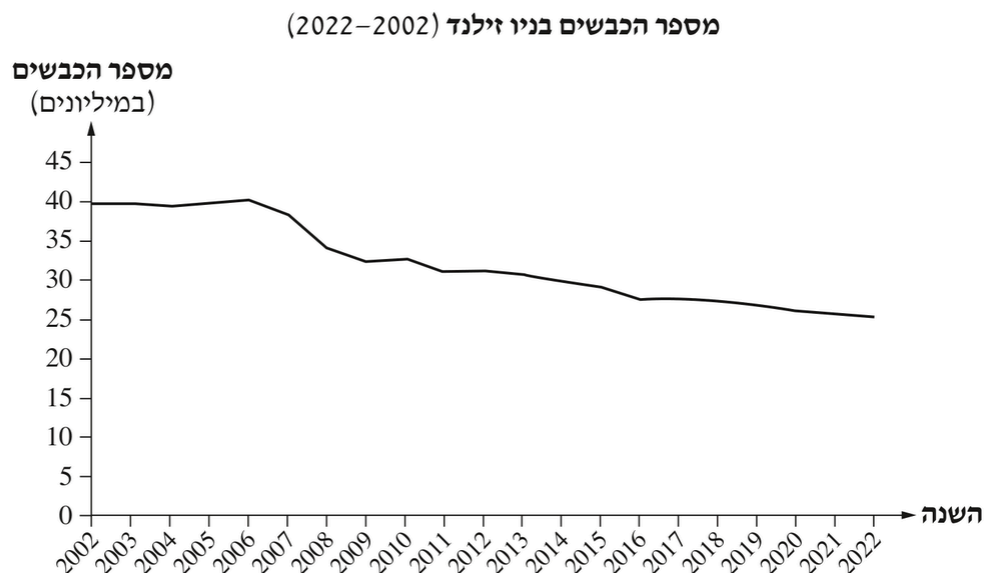
שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות בשנת 2007 ובשנת 2023

המדינה	שיעור הייצוא בשנת 2007 (באחוזים)	שיעור הייצוא בשנת 2023 (באחוזים)
אוסטרליה	22	13
ארצות הברית	12	12
יפן	9	6
סין	5	27

(על פי נתוני הבנק העולמי)

מספר הכבשים בניו זילנד (2002–2022)

[גרף קווי. ציר אופקי – השנה (2002–2022); ציר אנכי – מספר הכבשים (במיליונים), 0–45. ערכים משוערים מן הגרף: 2002 – כ־39.7; 2003 – כ־39.7; 2004 – כ־39.3; 2005 – כ־39.8; 2006 – כ־40.2 (שיא); 2007 – כ־38.3; 2008 – כ־34.1; 2009 – כ־32.4; 2010 – כ־32.6; 2011 – כ־31.1; 2012 – כ־31.2; 2013 – כ־30.8; 2014 – כ־29.9; 2015 – כ־29.1; 2016 – כ־27.6; 2017 – כ־27.6; 2018 – כ־27.3; 2019 – כ־26.8; 2020 – כ־26.1; 2021 – כ־25.7; 2022 – כ־25.3. מגמה: יציבות עד 2006, ירידה חדה ב־2007–2009 וירידה מתונה ורציפה עד 2022.]

(הנתונים על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ניו זילנד)

(הנתונים על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ניו זילנד)

כל הבגרויות בגאוגרפיה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/geography